

Professionele vriend Björn Stenvers

Björn Stenvers (1972) is sinds anderhalf jaar hoofd marketing van het Amsterdams Historisch Museum. Daarvoor werkte

hij bij de OBA, de Openbare Bibliotheek Amsterdam. Geen geboren Amsterdammer, maar wel een geboren marketeer van de hoofdstad.

"Uit professionele interesse werd ik lid van de Vriendenstichting van het Verzetsmuseum.

nieuwsbrief. Minpunt vind ik dat de vriendenpas niet in je portemonnee past! Zo'n ding moet gewoon het formaat bankpasje hebben. Anders heb je 'm nooit bij je.

Mijn eerste bezoek aan het Verzetsmuseum? Dat was speciaal voor de expositie 'Wereldoorlog in de West'. Ik ging op reis naar Suriname en de Antillen en wilde weten wat hier tijdens de Tweede Wereldoorlog is gebeurd. De expositie vulde mijn blinde vlek volledig in.

Van de veertig lidmaatschappen van vriendenstichtingen heb ik slechts een paar overgehouden. En ja, het Verzetsmuseum is daar één van. Omdat het thema Tweede Wereldoorlog betekenis voor mij heeft. Ik ben opgegroeid in Arnhem en als klein

jongetje raakte ik gegrepen door al die fysieke sporen van de oorlog. Ook spelen in mijn familiegeschiedenis veel persoonlijke verhalen over de oorlog: van verzet, dwangarbeid, een Oostenrijkse 'oorlogsbruid' tot Indië.

Als ik vrijuit mag verzinnen aan welk onderwerp het Verzetsmuseum aandacht zou moeten besteden, zeg ik: de relatie tussen Amsterdammers en verzet. Maar dan breder dan alleen '40-'45. Heeft het Amsterdamse volkje vanaf de 17e eeuw vaak gerebelleerd of zich verzet, bijvoorbeeld tegen de Orangisten, tegen regenten, tegen Rotterdam, tegen de nazi's? Noem maar op. En was dat strijdlust, rebelseid of vooral handelsgeest?"

Dat deed ik na mijn aantreden bij het Amsterdams Historisch bij zo'n veertig museumverenigingen. Ik wilde weten hoe je als nieuwe vriend benaderd wordt en wat het lidmaatschap inhoudt. De vriendenclub van het Verzetsmuseum heeft een goede indruk op me gemaakt door de vlotte administratieve afhandeling en periodieke

Collectie: Speelgoed uit het kamp

'Een hockey-stick! What a surprise!', schrijft de vijftien jaar oude Ro Vermeulen (1927-2001) op 1 juli 1943 opgetogen in haar dagboek. Haar zelf gemaakte mini-atuurspeelgoed [foto] is samen met het dagboek en enkele brieven onlangs aan het Verzetsmuseum geschonken. Deze bijzondere collectie geeft een indringend beeld van het leven van een tienermeisje in Nederlands-Indië in oorlogstijd. Ro Vermeulen groeit op in het op Java gelegen Semarang, waar haar vader Rokus bij de Stadswacht werkt. Ro zit bij de padvindrij, gaat naar dansavonden en heeft haar eerste vriendjes. Na de Japanse bezetting van Nederlands-Indië belandt ze met haar

moeder en twee zussen in het vrouwen- en kinderkamp Lampersari. Haar vader wordt naar het kamp Tjimahi gedeporteerd. De levensomstandigheden verslechteren in hoog tempo, maar in andere opzichten gaat het kinderleven gewoon door. Ro is dol op hockey en beschrijft in haar dagboek hoe de familie zo goed en kwaad als het kan verjaardagen en Sinterklaas viert. Bij die gelegenheden worden cadeautjes voor elkaar gemaakt, zoals het rugzakje, een hockey-stick, een bundel brandhout en een waaiertje waarmee het vuur kan worden aangewakkerd. Na de oorlog wordt het gezin Vermeulen herenigd en keert het terug naar Nederland. Dankzij Esther Sprey,

de dochter van Ro Vermeulen, is dit met veel zorg gemaakte speelgoed nu in het bezit van het Verzetsmuseum.

Foto's in dit nummer:
collectie Verzetsmuseum Amsterdam,
Louis v/d Vuurst / Ajax

Uitgave van
Stichting Vrienden en Vriendinnen
van het Verzetsmuseum en
Stichting Verzetsmuseum Amsterdam

V nieuwsbrief verzetsmuseum

Inhoudsopgave

- Seizoen '40-'45
- Kindermuseum:
een update
- Sobiboravond
- Vriend Björn Stenvers
- Collectie:
speelgoed uit het kamp

Ajaxspits Sulejmani in de tentoonstelling

Seizoen '40-'45. Voetbal tijdens de Tweede Wereldoorlog

De tentoonstelling *Seizoen '40-'45* leidde de afgelopen maanden tot een hausse aan media-aandacht en een gestage stroom aan geïnteresseerde amateur-voetballers. Voor sommigen vormde het bezoek een gelegenheid herinneringen op te halen of zelfs dingen recht te zetten. Piet Ligtenstein, in die jaren lid van het 1^e elftal, 3^e klasse van HFC, memoreerde ruim zestig jaar na dato met Jan Soeurt, lid van het kampioenselftal van De Volewijckers, een gezamenlijke wedstrijd: 'Jij werd eruit gestuurd en dat was niet terecht! We hadden er wel voordeel van, maar eigenlijk was het een fout van de scheidsrechter.'

De Volkskrant schreef: 'Zoom in op de stadions en je ziet het verhaal van Nederland tijdens de bezetting'. In de tentoonstelling toont een waaier aan panelen met thema's als Voetbal gaat door, Oorlogsgeweld, Schaarste, Jodenvervolging en Collaboratie het verhaal van Nederland in bezettingstijd

aan de hand van opmerkelijke anekdotes en gebeurtenissen uit de voetbalwereld. Zo hadden De Volewijckers, toen zij in 1943 tegen het Haagse VUC aantraden, hun bekende groen-wit vervuld voor een oranje shirt. Pure provocatie, gromden de Duitsers. Douwe Wagenaar, voorzitter van de Amsterdamse club, werd na de wedstrijd onmiddellijk afgevoerd. Drie dagen later kwam hij vrij. De bezetter vond het belangrijk dat het voetbal doorgang kon vinden in de oorlog.

Stervoetballers en coaches van nu introduceren de historische thema's in de tentoonstelling. Miralem Sulejmani, spits van Ajax, vertelt waarom *hij* bleef voetballen: 'Voetbal leidde af van de oorlogsellende. Dat begrijp ik wel. Ik ben geboren in Joegoslavië waar jarenlang een oorlog woedde. Mijn geboorteplaats Belgrado was het doelwit van bommenwerpers. Dat waren bange perioden waarin het voetbal afleiding gaf.'

Seizoen '40-'45. Voetbal tijdens de Tweede Wereldoorlog is een tentoonstelling voor alle leeftijden. Interactieve spelletjes, inclusief een heus penaltyspel en voetbalplaatjesquiz, zorgen ervoor dat ook jonge bezoekers zich niet vervelen! De expositie is gerealiseerd dankzij financiële bijdragen van stichting Doen, Prins Bernhard Cultuurfonds, Ministerie van VWS, Mondriaan Stichting, Nationaal Fonds voor Vrijheid en Veteranenzorg en VSB Fonds en is dagelijks te zien tot en met 11 april 2010.

Nieuw verschenen: *Seizoen '40-'45. Voetbal tijdens de Tweede Wereldoorlog*
Prachtig boek, 80 pagina's,
full colour, vol voetbalverhalen!

Vul de bon in en stuur deze, zonder postzegel, naar: Stichting Vrienden en Vriendinnen van het Verzetsmuseum, Antwoordnummer 10826, 1000 RA Amsterdam of lever de bon in bij de balie van het museum, Plantage Kerklaan 61. Het museum is open di t/m vr 10.00-17.00 en za t/m ma 11.00-17.00 uur.

Ja, ik word Vriend(in) van het Verzetsmuseum!

- Ik steun de Vrienden met een jaarlijks bedrag van (minimaal € 15,-)
- Als bedrijf met een jaarlijkse bijdrage van (minimaal € 250,-)
- naam.....geboortejaar.....(m/v).
- adres.....
- postcode + woonplaats.....
- naam bedrijf.....handtekening

1 oktober 2009:
Docentenmiddag
Stad en Taal

Zie www.verzetsmuseum.org

Activiteiten

15 oktober, 19.30 uur
Sobibor in nieuw perspectief

De aanloop naar het proces tegen Iwan Demjanjuk

Avond over de geschiedschrijving van Sobibor aan de hand van interviews met overlevenden en nabestaanden en nieuw beeldmateriaal van een overlevende van de opstand. Sprekers: prof.dr. Selma Leydesdorff (hoogleraar oral history en cultuur UvA) en mr. Manuel Bloch (advocaat) Toegangsprijs: € 7,50 / 5,00 donateurs Stichting Sobibor. Reserveren? Bel 020 6202535.

Zaterdag 7 november
Museumn8!

Met o.a. een tafeltennisbaltoernooi Beat the pro en een voetbalquiz o.l.v. Frits Barend. Informatie en kaartverkoop www.n8.nl

Nog te zien:
Fritz Behrendt

Getekend door de oorlog

Expositie – verlengd t/m 2010 !

Het kindermuseum de laatste ontwikkelingen

De verbouwingsplannen van Hans Ruijsenaars

De uitbreidingsplannen van het museum beginnen vorm te krijgen, al zijn

er nog onzekerheden in verband met de fondsenwerving en de vergunningen. De nieuwsbriefredactie sprak over de bouwplannen met architect Hans

Ruijsenaars en directeur Liesbeth van der Horst.

Meneer Ruijsenaars, hoe bent u bij het project betrokken geraakt?

Hans: "Eberhard van der Laan, toen voorzitter van het museum, heeft me benaderd. Hij is mijn advocaat geweest. Ik kende het museum niet, heb het bezocht, en ben oriënterend met Liesbeth gaan praten. Wat me allereerst opviel, is dat je in het museum steeds dieper het gebouw in komt zonder daglicht. Het ondergrondse gevoel past wel bij het thema, maar door de uitbreiding ga je nóg weer veel dieper het gebouw in. Dan is er een punt met lichtinval van buiten nodig, anders gaan bezoekers zich onprettig en gedesoriënteerd voelen. Mijn eerste ideeën vonden weerklank, en zo zijn we de samenwerking gestart."

Liesbeth: "Toen Hans kwam praten, dacht ik eerlijk gezegd dat het project niets voor hem zou zijn. Hij is een gerenommeerde architect die veel gezichtsbepalende gebouwen heeft ontworpen: het Lido in Amsterdam, de bibliotheek van Amstelveen, het stadhuis van Apeldoorn, het ministerie van Economische Zaken in Den Haag. Wij willen simpelweg een aan alle kanten ingebouwd hok aan onze vaste opstelling koppelen. Een bouwtechnisch lastige klus; iets voor een ambachtelijke vakman, zonder veel ambities, dacht ik. Maar Hans bleek ook voor zo'n schijnbaar ondankbare klus ambities te hebben. Hij wees ons erop dat gebouwen die in een stedelijke omgeving worden uitgebreid vaak onoverzichtelijk worden. Hij helpt ons zoeken naar de directe oplossingen, maar kijkt ook naar de structuur en helderheid van het geheel. Ik weet van tentoonstellingen hoe belangrijk die is voor bezoekers. De suggesties van Hans vond ik allemaal direct goed en logisch. Eye-openers eigenlijk. Hij voert niet uit wat wij hebben bedacht, maar voegt echt veel toe."

En Hans Ruijsenaars sponsort het project?

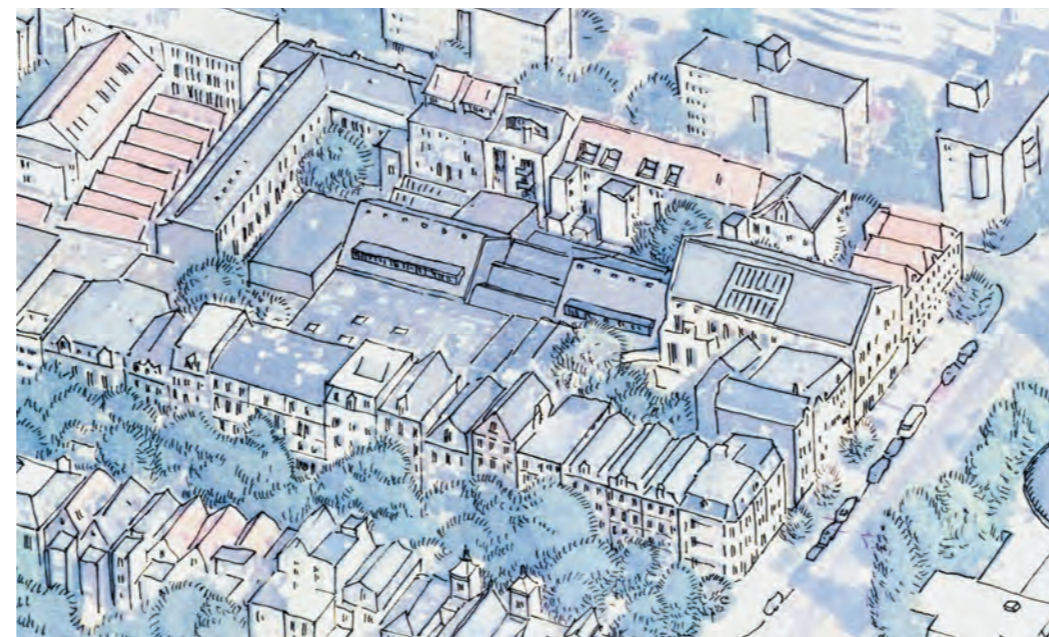
Hans: "Ja. De projectbegroting is niet al te ruim en het museum heeft weinig geld. Ik heb de afgelopen maanden gemerkt hoe hard er gewerkt wordt, het gaat goed met het museum en het heeft potentie om ver-

der te groeien. Ik wil het daar graag bij helpen."

Kunt u meer vertellen over uw plan?

Hans: "Ik heb Liesbeth eerst gevraagd of ze de optimale ruimtewensen van het museum op papier wilde zetten zonder rekening te houden met beperkingen of oplossingen. Als je verwacht dat je na een jaar of vier weer uit je jas barst kun je namelijk beter niet investeren in zo'n uitbreiding. Dan kun je beter naar een andere locatie uitzien. Ik heb gekeken of de optimale wensen van het museum binnen het gebouw kunnen worden gerealiseerd, en dat kan door de kap van de eerste uitbouw van Plancius uit 1913 door te trekken naar achteren en die van een tussenvloer te voorzien. In zo'n besloten bouwblok zijn de mogelijkheden natuurlijk heel beperkt. Ik was aangenaam verrast dat het optimale programma bijna naadloos paste in een best voor de hand liggende oplossing."

Vogelperspectief Verzetsmuseum nieuwe situatie fase 1

Dus het museum krijgt straks alle ruimte?

Liesbeth: "Nee, nog niet direct helemaal. We hebben tot nu toe fondsen geworven voor een uitbreiding naar achteren waarbij onze pas opgeknapt vaste opstelling intact blijft en het museum zonder overlast geopend kan blijven. Door uitvoering van het complete plan Ruijsenaars zou het museum dicht moeten en het budget miljoenen hoger uitvallen. Daar hebben we nu niet op ingezet. We gaan dus eerst het achterste deel bouwen; realisering van het tussenstuk is voor later. Met het achterste stuk gaan we er behoorlijk op vooruit: we krijgen op de begane grond een ruim kindermuseum, en op de verdieping een ontvangstruimte voor de schoolgroepen. Er komt een ruimte voor de vrijwillige museumdocenten en er komen extra kantoorplekken voor de medewerkers die nu werken in krappe ruimtes die niet aan de Arbo-eisen voldoen. We kunnen nu minder stagiaires inzetten dan nodig is; dat zal allemaal veranderen. Er zullen wel nog ruimtelijke knelpunten in het museum blijven, vooral wat betreft de vuile en schone werkplaats en opslagruimte, maar die zijn niet direct onoverkomelijk."

Vindt u het niet heel jammer, meneer Ruijsenaars, dat voorlopig maar een deel van uw plan wordt uitgevoerd?

"Nee hoor, ik heb alle begrip voor de voorlopig beperkte middelen. Het is in de bouw ook heel gebruikelijk om bij die beperking te komen tot een gefaseerde uitvoering. Je moet er voor zorgen dat de eerste fase goed functioneert zonder tweede fase, maar houdt oog op een optimaal eindbeeld voor later. Het masterplan biedt het museum een hoopvolle blik op de toekomst."

Wat zal er te zien zijn?

Hoe gaat het kindermuseum er eigenlijk uitzien?

Het projectteam bestaande uit Gerard Mensink, Martha Bakker (conservator), Marjolein Marreveld (marketeer), Gerard Mensink (educator) en Rian Verhoeven (projectleider) is druk met het ontwikkelen van de plannen op basis van inmiddels vastgelegde basale uitgangspunten en ideeën.

Rian vertelt: 'Het kindermuseum begint met een 'tijdmachine' - een verrassende manier om van het nu naar de oorlogstijd te komen. Vervolgens belanden de kinderen niet in een traditionele tentoonstelling, maar in een samenhangende omgeving: een andere wereld; een plek ergens in Nederland. Bijvoorbeeld een plein met huizen, een winkel, een bioscoop en een station. Sommige deuren zijn dicht, andere staan open. In de lucht komen ieder half uur vliegtuigen over met een lichtbrommend geluid. Als je rondloopt zijn er overal ramen, inkijsjes en deuren die wel of niet opengaan. Je belt aan, de deur gaat open en je komt in een kleine ruimte, zonder dat je weet wat je te wachten staat.'

Leerling bij de illegale pers

In het kindermuseum wordt gebruik gemaakt van een metafoer om de kern van het museum bij de doelgroep over te brengen; een symbool dat altijd verbonden zal blijven met de bijzondere ervaring in het kindermuseum. Die metafoer is een sleutel. Een sleutel verschaft toegang tot het verleden, opent de deur naar de toekomst; staat voor toelaten of buitensluiten en roept de associatie op van illegaliteit en geheimen. Als onderdeel van het educatieve programma kunnen kinderen een (digitale)sleutel of sleutelbos mee krijgen. Gerard: 'Kinderen gaan

op zoektocht om een geheim of een mysterie te ontrafelen. Hun sleutels passen op sommige deuren, kastjes en kisten. Daar vinden ze voorwerpen, documenten, opdrachten en instructies om verder te gaan.'

Het kindermuseum bevat vier hoofdruimtes/huizen, waar de nadruk ligt op verschillende perspectieven: dat van aanpassing en het leven dat doorgaat (de toeschouwer), vervolging (het slachtoffer), collaboratie (de dader) en het verzet. Iedere hoofdruimte heeft een introductie die voor verschillende doeleinden kan worden gebruikt (het geven van historische context of het prikkelen van de nieuwsgierigheid door een opdracht). Iedere ruimte heeft een eigen sfeer; in iedere ruimte staat een vraag, dilemma en/of keuze centraal en iedere ruimte heeft een bijzondere centrale activiteit.

Leerlingen vergelijken persoonsbewijzen in de huidige vaste opstelling

Ook de oorlog in andere landen komt volgens Martha aan bod: 'Zo wordt het verband gelegd van de wereld van toen naar de wereld van de kinderen zelf, waar buitensluiten, conflicten (oplossen), en opkomen voor je mening ook een rol spelen.'

Het verhaal wordt grotendeels verteld aan de hand van belevenissen van kinderen. Er zal een grote variatie aan leervormen worden toegepast, gericht op observeren, ervaren, experimenteren en reflecteren, waarbij ook gebruik gemaakt wordt van audiovisuele en multimediale toepassingen. Rian: 'Kinderen kunnen luisteren, kijken, lezen en zelf doen. Natuurlijk gaan we waken voor rommeligheid: variatie en niveaudifferentiatie worden gecombineerd met een eenvoudige en herkenbare invalshoek.'